

Тема. Джордж Ноел Гордон Байрон «Мій дух як ніч...». Вплив творчості Дж. Байрона на розвиток романтизму в Європі. Протиставлення мрії і дійсності у ліриці поета. Фольклорні та біблійні мотиви у віршах Дж. Байрон

Мета: познайомити учнів з особистістю поета та його романтичним світоглядом; сприяти вихованню власного світогляду та читацьких інтересів; навчити сприймати лекційний матеріал, розвивати уміння складати тезисні конспекти.

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності

Учитель.

Байрон уособлює все романтичне в житті, людській поведінці і творчості. Не лише в першій половині XIX ст., коли жив поет, а й пізніше досить розповсюдженим був тип молодих людей, які свідомо або несвідомо наслідували лорда Байрона чи його героїв. І Чайльд-Гарольд, і Манфред, і Корсар, і ліричні герої більшості поезій Байрона уособлюють тип романтичного індивідуаліста, розчарованого у навколишньому світі, самотнього і гордого у своїй самотності. Він жадає і не може знайти в коханні щастя. Він шукає великого діла, але не може знайти нічого, що б, на його погляд, було варте його зусиль. Рідко буває так, що справжній талант може бути визнаний за життя. Чому ж улюбленець долі, що любить людство, ненавидить людей і відчуває глибоку самотність? І до чого тут карбонарії? Відповіді на ці запитання сьогодні ми спробуємо знайти.

II. Робота над темою уроку

Перегляд відео про життєвий та творчий шлях Байрона.

<https://www.youtube.com/watch?v=aKWvxdYeVAs>

Бесіда.

- Як ви вважаєте, чому Байрон, творчістю якого захоплювались сучасники, вважав себе самотнім?
- Чи є щось спільного між карбонаріями та Байроном?

Учитель. Байрон прожив 36 років. Але його біографія — одна з найяскравіших і найдраматичніших в історії світової літератури. Вона схожа на легенду, власне, навіть на сплетіння легенд, оповитих серпанком таїни і загадковості, ореолом романтики і легким флером містики. Небагато знайдеться геніїв, чиї визнання і слава так тісно переплелися б з незаслуженими образами, брудними плітками і відвертим цькуванням. Як людина складна і суперечлива, він органічно не міг, однак, кривити душею, і цього йому не прощають і досі...»

Складання сенканів

Байрон,
Самотній, романтичний,
Віршував, кохав, боровся,
Слава, переплетена з образами,
Птах.

ТЛ. Завдяки Байронові в європейській літературі утвердився новий поетичний жанр — станси.

Станси (у перекладі з фр. «строфа», «зупинка», «місцеположення») — у поезії XVIII-XIX ст. елегійний вірш невеликого обсягу (зазвичай чотири вірші чотиристопного ямбу) із обов'язковою паузою (крапкою) наприкінці кожної строфи.

Учитель. Усіх, хто спілкувався з Байроном, підкоряло не лише його чуття прекрасного, але й гостре почуття справедливості. «Його очі — це розкрита брама сонця, вони створені зі світла і для світла», — писав один із його сучасників. Та у своїй душі поетові розібратись було важко: занадто багато гнітючих дум та запитань без відповідей переповнювали її.

ТЛ. *Байронічний герой* — тип літературного героя, створений Дж. Н. Г. Байроном: самотня розчарована людина (часто із загадковим минулим), яка з презирством ставиться до суспільства, що відштовхнуло її, і метиться йому, але при цьому страждає. У байронічного героя страдницька душа, сильний характер і бунтівлива вдача: такий собі вільнолюбний бунтар із вразливою душею. Джордж Байрон створює цілу низку образів таких героїв — Чайльд Гарольда, Мазепи, Прометея та ін. Послідовники творчості Байрона також створювали подібні образи.

Типовий байронічний герой — титаноборець, бунтар, одержимий «світовою скорботою», мрійник, ідеаліст, що пережив тяжке розчарування, крах своїх ідеалів, самотній мандрівник, вигнанець. Зазвичай це винятковий характер, що діє за виняткових обставин. Для нього характерні глибокі та палкі почуття, туга, меланхолія, душевні поривання, палкі пристрасті, він відкидає закони, яким підкоряються інші. Тому такий герой завжди вивищується над оточенням.

«*Світова скорбота*» — термін із літературознавства, який увів німецький письменник Жан Поль. Розчарування у світі і його цінностях, пересичення життям, туга й нудьга, втеча від людей, милування собою та своїм пригніченим станом, відчай через усвідомлення свого безсилля змінити стан речей, песимістичні настрої пронизують творчість багатьох письменників кінця XVIII — першої третини XIX ст.

Аналіз поезії «Мій дух як ніч...» - С. 70.

Бесіда.

- Що можна сказати про душевний стан ліричного героя?
- Що спричинило сум та страждання ліричного героя вірша?
- Як у поезії розкрито біблійні мотиви?
- Яке значення має образ арфи?
- Чому звуки арфи виражають жалобу?
- Які художні засоби використано у вірші?
- Які мотиви є провідними у вірші «Мій дух як ніч...»?
- Як ви вважаєте, чому автор розширює межі біблійної історії?
- Чого він досягає?
- Як ви розумієте останні рядки вірша?

Поезія Дж. Н. Г. Байрона «Мій дух як ніч...» належить до циклу «Єврейські мелодії». Сюжетною основою вірша є історія старозавітних царя Саула й співця Давида. За біблійною традицією, Саул — уособлення правителя, який отримав владу Божою волею, але став неугодним Господу, тому що відвернувся від Нього. Спочатку Саул навіть відмовляється від царських почестей, сам працює на власному полі, а потім перебирає на себе дедалі більше владних повноважень і навіть припиняє визнавати божественну волю. Бог, відступившись від Саула, виявляє прихильність до юного пастуха Давида, гарного світловолосого юнака. Саул наближає хлопця до себе. Його душу мордує злий дух, якого можуть відігнати лише чарівні звуки Давидової арфи. За біблійною легендою, саме Давида вважають автором Книги псалмів («Псалми Давидові») — гімнів, звернених до Господа, тож його слово й пісню чує Бог. Юний поет потоваришував із сином Саула й одружився з його донькою. Перемоги на полі бою зробили співця надзвичайно популярним у народі. І тоді Саул задумав убити юнака, навіть не підозрюючи, що загине сам, а Давид після його смерті стане царем.

Вірш Байрона — це звертання-монолог Саула до Давида. Його душа знемагає від неймовірного страждання: «...його дух, як ніч»; а серце ледь не розірветься через муки, адже вщерть наповнене тяжкими образами. І ніщо не може втішити царя, окрім божественних звуків арфи, адже вона в руках співця, чії пісні любі Господу.

Чого прагне Саул — веселощів, задоволення чи ще більшої влади? Ні, він хоче переконатися, що його душа жива, не скам'яніла, адже він ще здатен чути «арфи глас». Він прагне, щоб божественна пісня розбудила в серці надію, щоб сльози полилися з його очей.

Жодного натяку на конкретну особу чи якісь історичні реалії у вірші немає. Перед нами постає скорботний образ особистості, яка мужньо переносить неймовірні муки, прагнучи певного просвітлення, що їй може дати музика (мистецтво). З тексту вірша нам невідомо, від чого страждає ліричний герой, чому в нього на душі так важко. Це певне абстрагування від біблійної історії перетворило вірш на образ-алегорію стражденої душі, що прагне спокою й умиротворення, але вже ніде не може його знайти... Душу ліричного героя може врятувати лише мистецтво. Але риторичне питання наприкінці твору залишається без чіткої відповіді: «Як не допоможе спів, воно [серце] од мук тяжких порветься враз!»

«Картинна галерея».

Розгляньте репродукцію картини Рембрандта «Давид грає на арфі перед Саулом».

- Що зображено на картині?
- Яким змальовано Саула?
- Що можна сказати про душевний стан співця?
- Як ви вважаєте, що об'єднує твори Рембрандта й Байрона?

III. Рефлексія.

IV. Домашнє завдання.

Опрацювати С. 62-66, с.70 - підготувати відповіді на питання.